

ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕНOSTІ ТЮТЮНОПАЛІННЯ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ 15–17 РОКІВ МІСТА КИЄВА ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ

Платонова А.Г.
Яцковська Н.Я.
Шкарбан К.С.

Державна установа
«Інститут громадського
здоров'я ім. О.М. Марзеєва
Національної академії
медичних наук України»,
м. Київ, Україна

- Повномасштабна російська воєнна агресія проти України призвела до виникнення різноманітних соціальних проблем, серед яких особливе занепокоєння викликає тенденція до зростання розповсюдженості серед молодого покоління такої шкідливої звички, як тютюнопаління.
- МЕТА.** Дослідити особливості поширеності тютюнопаління серед підлітків 15–17 років міста Києва під час російської воєнної агресії.
- МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ.** У роботі застосовувались аналітичні, соціологічні і математичні методи. Об'єктом дослідження були учні 15–17 років загальноосвітніх навчальних закладів міста Києва. Опитування проведено впродовж 2024–2025 років. Загальна кількість опитаних — 533 особи. Була використана авторська анкета.
- РЕЗУЛЬТАТИ.** Встановлено, що загальний рівень поширеності тютюнопаління становить 29,3%. В залежності від віку і статі від 8,2% до 23,1% респондентів відмічають, що на їх рішення почати палити вплинула російська воєнна агресія проти України. Майже 18,9% опитаних регулярно палять з 12–13 років. На фоні зниження рівнів поширеності паління сигарет промислового виробництва спостерігається зростання кількості підлітків, які використовують альтернативні продукти для паління, що в середньому у 5,7 разів перевищує частку щоденних курців традиційних сигарет. Третина підлітків зазнає вплив пасивного паління вдома. При цьому кількість дівчат, які страждають від пасивного паління, вища, ніж хлопців. В середньому 95,3% підлітків поінформовані щодо шкідливості паління для здоров'я. Тим не менш, тільки 75,9% респондентів планують кинути палити.
- ВИСНОВКИ.** Російська воєнна агресія проти України вплинула на зміни в поведінці дітей щодо тютюнопаління. Високий рівень поширеності тютюнопаління серед підлітків міста Києва є несприятливою прогностичною ознакою з точки зору формування та збереження здоров'я даного контингенту. Встановлені такі негативні тенденції у поширенні тютюнопаління серед підлітків, як ранній вік початку регулярного паління, високі рівні поширеності паління альтернативних видів тютюну, вплив пасивного паління.
- КЛЮЧОВІ СЛОВА:** поширеність тютюнопаління, альтернативні продукти для паління, підлітки, російська воєнна агресія.

CHARACTERISTICS OF THE PREVALENCE OF SMOKING AMONG ADOLESCENTS AGED 15–17 IN THE CITY OF KYIV DURING THE RUSSIAN MILITARY AGGRESSION

Platonova A.G.
Yatskovska N.Ya.
Shkarban K.S.

State Institution
«Marzieiev Institute
for Public Health
of the National Academy
of Medical Sciences
of Ukraine»,
Kyiv, Ukraine

- Russia's full-scale military aggression against Ukraine has led to a range of social problems, among which the rising prevalence of smoking — a harmful habit — amongst the younger generation is a cause for particular concern.
- AIM.** To investigate the characteristics of smoking prevalence among 15–17-year-old adolescents in Kyiv during the Russian military aggression.
- MATERIALS AND METHODS.** Analytical, sociological, and mathematical methods were applied. The study population consisted of pupils aged 15–17 from general secondary schools in Kyiv. The survey was conducted during 2024–2025. The total number of respondents was 533. An original purpose-designed questionnaire was used.
- OVERVIEW.** The overall prevalence of tobacco smoking was found to be 29.3%. Depending on age and sex, between 8.2% and 23.1% of respondents indicated that the war of aggression against Ukraine had influenced their decision to start smoking. Nearly 18.9% of those surveyed have smoked regularly since the age of 12–13. Against a background of declining prevalence of manufactured cigarette smoking, a rise is observed in the number of adolescents using alternative smoking products, which on average is 5.7 times higher than the share of daily traditional cigarette smokers. One third of adolescents are exposed to passive smoking at home, with the proportion of girls affected being higher than that of boys. On average, 95.3% of adolescents are aware of the health harms of smoking; however, only 75.9% of respondents intend to quit.
- CONCLUSIONS.** Russia's military aggression against Ukraine has led to changes in children's smoking behaviour. The high prevalence of smoking among adolescents in Kyiv is an unfavourable prognostic

indicator in terms of the development and maintenance of this population's health. The following negative trends in the prevalence of smoking among adolescents have been identified: an early age at which regular smoking begins, high prevalence rates of alternative tobacco products, and the impact of second-hand smoke.

■ **KEYWORDS:** *prevalence of smoking, alternative smoking products, adolescents, Russian military aggression.*

У багатьох країнах світу явище тютюнопаління (ТП), а також поширеність хвороб і смертей, спричинених вживанням тютюну та нових видів тютюнових та нікотиновмісних виробів, вважається значною медичною, соціальною та економічною проблемою. Найбільше від глобальної епідемії тютюну потерпають країни з низьким та середнім рівнем доходу населення. Відомо, що 84,0% сучасних курців мешкають у країнах, що розвиваються, а саме у країнах Східної Європи, Азії, Латинської Америки, Північної Африки й у деяких острівних країнах Океанії [1]. За даними ВООЗ на початок 2024 року, у світі налічувалося близько 1,25 мільярда дорослих курців, що становить приблизно 20,9% населення планети [2]. Паління вважається провідним поведінковим фактором ризику смертності, спричиняючи понад 7 мільйонів смертей щороку [3]. Паління викликає серйозні проблеми для здоров'я активних і пасивних курців, а також створює небезпеку для довкілля через вплив викинутих токсичних речовин [4].

Проблема ТП вкрай актуальна і для України. За оцінками фахівців, в Україні на кінець 2025 року налічувалося близько 15,5 млн активних курців, що складає третину працездатного населення. У порівнянні з позитивною динамікою попередніх раундів досліджень, останнє опитування, проведене фахівцями КМІС серед молоді і дорослого населення, зафіксувало відновлення негативної тенденції до зростання щоденного споживання тютюну та нікотину. Найбільш значуще зростання споживання тютюнових та нікотинових виробів зафіксоване серед молоді [5].

Повномасштабна російська воєнна агресія проти України суттєво змінила умови життя населення країни в цілому, і зокрема дитячого. Бойові дії та воєнний стан призвели до масового переміщення сімей, перерв у навчанні, психологічного стресу через небезпеку, невизначеність, тощо. Ці фактори негативно впливають на психоемоційний стан в т.ч. і дітей та підлітків, що може призводити до емоційного дистресу та негативних наслідків. З одного боку, підвищений стрес і травматичний досвід здатні спонукати підлітків шукати нездорові способи подолання напруги — наприклад, па-

ління чи вживання алкоголю [6]. З іншого — посилений контроль з боку батьків у складних умовах та фізичні обмеження воєнного часу (комендантська година, утруднений доступ до товарів) могли стримувати поширення деяких шкідливих звичок [7].

Зважаючи на те, що серед підлітків ТП залишається серйозною проблемою в багатьох регіонах світу, а російська воєнна агресія проти України могла сприяти збільшенню кількості підлітків, що палять, викликає певний інтерес вивчення розповсюдженості паління серед дитячого населення після початку повномасштабних воєнних дій. Крім того, розробка ефективних заходів щодо боротьби з даною шкідливою звичкою, як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях, має базуватися на чіткій уяві про поширеність ТП серед підлітків, вплив повномасштабної агресії на їх рішення почати палити, ставлення підлітків до припинення паління, тощо.

Мета: дослідити особливості поширеності тютюнопаління серед підлітків 15–17 років міста Києва під час російської воєнної агресії.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Дослідження базувалося на опитуванні, проведеному впродовж 2024–2025 років, учнів 15–17 років з 3-х загальноосвітніх навчальних закладів міста Києва, розташованих в Дарницькому, Голосіївському та Солом'янському районах. Загальна кількість опитуваних становила 533 особи (243 хлопця та 290 дівчат).

Авторами була розроблена анкета, яка дозволила отримати інформацію за наступними ключовими напрямками: поширеність ТП під час повномасштабної воєнної агресії з урахуванням гендерних особливостей; виявити пріоритетні форми тютюну і нікотиновмісних виробів, які використовують підлітки; дізнатися чи є вони пасивними курцями; встановити доступність до тютюнових виробів; дізнатися про вплив воєнної агресії на рішення почати палити та їх ставлення до припинення паління. Дослідження виконано з дотриманням міжнародних та національних етичних норм, включаючи принципи Гельсінської декларації і схвалено Комітетом з медичної етики ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзеєва

НАМН України» (експертний висновок № 1 від 09.03.2026).

Отримані первинні дані були систематизовані в електронну базу даних. Статистична обробка результатів, одержаних в ході виконання науково-дослідної роботи, здійснювалась з використанням стандартних пакетів прикладних програм багатовимірною статистичного аналізу Statistica 6.0 (StatSoft, USA).

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

За результатами опитування встановлено, що значна кількість учнів підліткового віку будь-коли у житті мали спробу вживання тютюну або інших нікотиновмісних продуктів.

Середня кількість хлопців 15–17 років, які робили спробу палити достовірно вищі порівняно з відповідним показником в групі дівчат (хлопці — 47,1%, дівчата — 38,9%, ($p \leq 0,05$). Відсоток підлітків, які пробували палити, поступово зростає у відповідності зі збільшенням віку. Якщо серед 15-річних дітей робили спробу палити 44,6% хлопців та 37,7% дівчат, то даний показник серед 17-річних дітей сягає 50,8% і 40,5% відповідно (рис. 1).

Привертає увагу ранній вік першого досвіду паління не тільки серед хлопців, а також і серед дівчат. Так, вже у віці 12–13 років робили спробу палити 27,1% хлопців та 18,1% дівчат, що є дуже несприятливою прогностичною ознакою сьогодення. Переважна більшість опитаних (хлопці — 70,4%, дівчата — 80,6%, ($p \leq 0,05$) робили спробу палити в 14 років і більш старшому віці. Порівнюючи отримані нинішні результати з даними досліджень, проведених фахівцями нашої установи в більш ранні періоди та даними опитувань інших

дослідників, слід зазначити збільшення віку першої спроби паління. Так, за результатами Глобального опитування молоді щодо тютюну (Global Youth Tobacco Survey), проведеного в 2004 році, у віці до 11 років пробували палити 59,2% дітей [8]. Опитування, проведене в 2015 році показало, що 59,2% підлітків вперше спробували палити у віці 11 років та раніше [9]. Тенденцію до збільшення віку першої спроби паління відмічають і закордонні науковці [10, 11]. На нашу думку, більш пізній вік початку паління в досліджуваній нами когорті підлітків слід пов'язувати з тим, що впродовж 2020–2023 років відбувалась трансформація соціальної комунікації (роз'єднаність в дитячих колективах що пов'язана з дистанційним навчанням, посилення контролю зі сторони батьків, обмеження доступу до торговельної мережі, тощо), викликана карантинними заходами при пандемії COVID-19 та початком повномасштабної російської воєнної агресії. Рівень поширеності паління серед 15-річних підлітків становить 30,4% серед хлопців і 24,6% серед дівчат; серед 16-річних підлітків — 30,5% (хлопці) і 26,3% (дівчата); та серед 17-річних — відповідно 35,2% і 29,1% (рис. 2).

Середній рівень поширеності вживання тютюну і нікотиновмісних виробів в будь-якій формі серед київських підлітків 15–17 років дорівнює ($29,3 \pm 2,0$)%. Тобто, кожен третій респондент на сьогодні є постійним курцем. Встановлено, що за 1 рік життя (з 16 по 17 років) кількість курців зросла на 3,7% (з 28,4% до 32,1%). Спостерігається статистично вірогідна відмінність між групами хлопців і дівчат у споживанні тютюну і нікотиновмісних виробів. Для порівняння, за даними міжнародного звіту

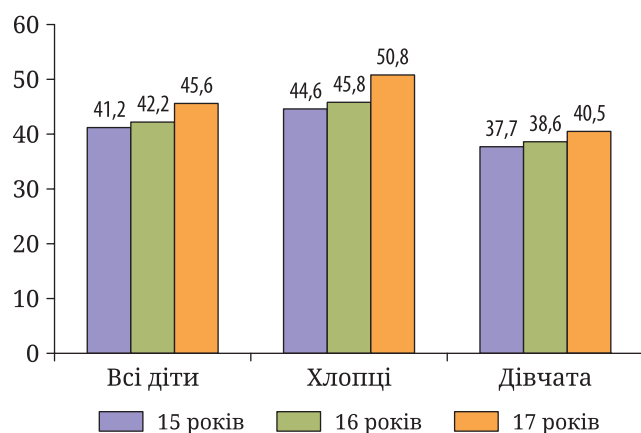

Рис. 1. Питома вага підлітків 15–17 років м. Києва, які коли-небудь робили спробу палити (%)

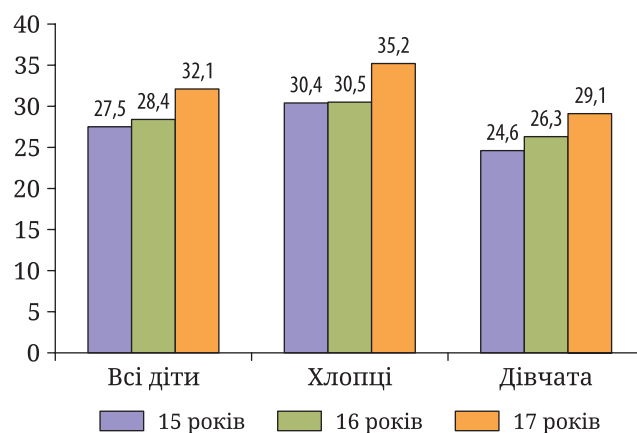

Рис. 2. Питома вага підлітків 15–17 років м. Києва, які палять (%)

8-го раунду Європейського опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин (ESPAD), рівні поширеності паління в цілому по Україні у 2024 році серед 16–17-річних хлопців становили 23%, а серед дівчат — 13% [12]. Таку відмінність між отриманими нами даними і загальноукраїнськими, на нашу думку, слід пояснити тим, що мешканці міст зазвичай частіше є курцями. Подібна тенденція спостерігалась і за результатами опитування підлітків в інших містах України [13, 14].

Частина респондентів вказала, що воєнна агресія проти України вплинула на їх рішення почати палити. В залежності від віку і статі від 8,2% до 23,1% респондентів відмічають, що на їх рішення почати палити вплинула російська воєнна агресія проти України. Найбільша кількість таких дітей спостерігається серед 17-річних хлопців (18,8%) та дівчат (23,1%).

Переважає більшість респондентів (81,1%), що палять, всіх статеві-вікових груп починають регулярно паління після 14 років. У той же час, вже у віці 12–13 років починає палити 18,9% підлітків, що є дуже несприятливою прогностичною ознакою сьогодення. Спостерігаються міжстатеві вірогідні відмінності щодо віку початку паління. Так, відсоток хлопців, що починають палити в віці 12–13 років більша за аналогічний показник серед дівчат ($p \leq 0,05$). Тобто, вік початку паління співпадає з віком підліткової кризи, коли діти повною мірою ще не можуть оцінити ризик, пов'язаний з палінням. Це свідчить про необхідність до досягнення дитиною цього віку сформувати у неї негативне ставлення до паління.

До групи регулярних курців можуть бути віднесені 55,8% хлопців та 44,4% дівчат, які мали досвід паління за останній місяць, оскільки вони вживають тютюнові або нікотиновмісні вироби щодня. Це переважно 17-ти річні підлітки. Від 5,6% до 12,4% неповнолітніх курців палять 1–3 рази на місяць, що свідчить про їх слабе залучення до паління.

Серед підлітків, які палили останній місяць, переважну більшість складали ті, що викурювали менш ніж 5 сигарет або будь-яких новітніх тютюнових та нікотиновмісних виробів за добу. Це 58,8% хлопців та 64,7% дівчат 15 років, 66,7% хлопців 73,3% дівчат 16 років, а також 50,4% хлопців і 60,8% дівчат 17 років. Відсоток респондентів, які палять 5–10 сигарет або будь-яких тютюнових виробів за добу, коливається від 24,9% (15-річні) до 36,0% (17-річні). Кількість

хлопців, які палять за добу від 5 сигарет і більше, перевищує кількість дівчат в середньому в 1,4 раза.

Всі 15-річні (100,0%), 68,6% 16-річних та 60,3% 17-річних підлітків палять на відкритому просторі (на вулиці, в парках та зелених зонах, у дворах багатоповерхівок, спортмайданчиках тощо), де можливо перебувати без контролю з боку батьків. В більш старшому віці третина підлітків палять вдома. Це 31,4% дітей 16-річного віку та 31,3% дітей 17-річного віку.

Респонденти-курці не купують традиційні і альтернативні види тютюнових виробів у торговельній мережі, де їм можуть відмовити у продажу, оскільки згідно з законодавством України, особам до 18 років заборонено продавати тютюнові вироби. Переважна більшість купують тютюнові вироби самостійно у кіосках, малих торговельних точках або у вуличних продавців, це 68,1% підлітків 15-річного віку, 75,2% 16-річного віку та 90,0% — 17-річного віку. Тим не менш, від 10,0% до 31,9% опитаних вдаються до допомоги інших людей.

Як за кордоном, так і в Україні, останнє десятиріччя стрімко зростає популярність серед молоді нових видів тютюнових та нікотиновмісних виробів (електронні сигарети, пристрої для нагрівання тютюну та кальян) [15]. Більшість респондентів-курців вказали, що використовують альтернативні види тютюнової та нікотиновмісної продукції. Так, відсоток 15-річних підлітків, які палять альтернативні види тютюну, становила 83,2% (хлопці — 73,2%, дівчата — 94,1%, $p < 0,05$), що у середньому у 4,9 разів перевищує частку щоденних курців сигарет промислового виробництва ($p \leq 0,05$) (рис. 3).

Хлопці (70,8%) і дівчата (94,4%) 16-річного віку також віддають перевагу новим видам тютюнових та нікотиновмісних виробів ($p \leq 0,05$). Кількість 17-річних дітей, які вживають альтернативні види тютюну, дорівнює 88,8%, що в рази перевищує частку щоденних курців звичайних сигарет — 11,2% опитаних ($p \leq 0,05$). Тобто в Україні спостерігається ситуація більшої поширеності паління електронних сигарет, пристроїв для нагрівання тютюну та кальяну, порівняно з традиційними тютюновими виробами.

Серед альтернативних видів нікотиновмісної продукції найбільшою популярністю серед підлітків 15-річного віку користуються електронні сигарети і вейпи — 21,6% (хлопці — 29,3%, дівчата — 41,2%). На другому місці системи для нагрівання тютюну (ТВЕН) — 18,9% (хлопці —

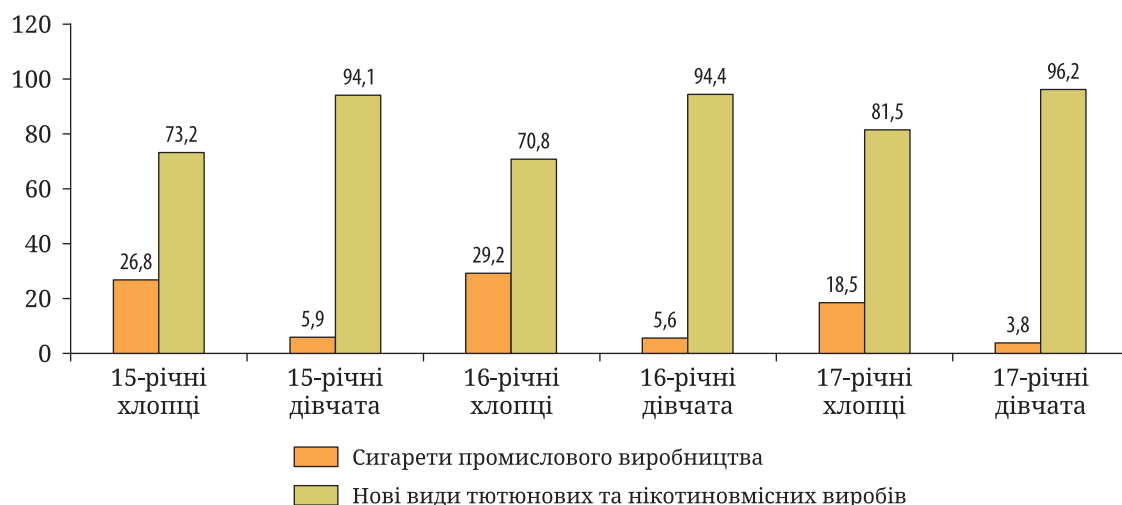

Рис. 3. Розподіл підлітків 15–17 років м. Києва за формами тютюну, які вони використовують (%)

26,8%, дівчата — 32,4%). Кальян курять 14,6% хлопців та 17,6% дівчат (рис. 4).

49,3% підлітків 16-річного віку (хлопці — 37,5%, дівчата — 61,1%) палять електронні сигарети і вейпи. Системи для нагрівання тютюну використовує 22,9% опитаних (хлопці — 29,2%, дівчата — 16,7%). Кальян курять 4,2% хлопців та 16,7% дівчат. 41,6% (хлопці — 37,0%, дівчата — 46,2%) 17-річних респондентів використовують електронні сигарети і вейпи. Системи для нагрівання тютюну — 40,7% (хлопці — 35,2%, дівчата — 46,2%). Кальян курять 9,4% хлопців та 3,8% дівчат.

Дослідження виявило тривожний факт — майже кожен десятий (9,7%) 17-річний теперішній споживач тютюнових та нікотинових

виробів вживає 2 або 3 види продукції. Найбільш поширеною комбінацією є традиційні сигарети та ТВЕН.

Доведено, що значною загрозою здоров'ю дітей є і вторинний тютюновий дим. Третина респондентів страждають від пасивного паління вдома, оскільки один чи двоє їх батьків палять (рис. 5). Від 23,7% до 37,7% підлітків і ті, що палять і ті, що не палять зазначають, що батьки палять в їх присутності. При цьому спостерігається тенденція до того, що кількість дівчат, які страждають від пасивного паління, вища, ніж хлопців. Паління батьків є несприятливим фактом, оскільки родина та приклад батьків мають важливе значення для формування стереотипів поведінки дитини,

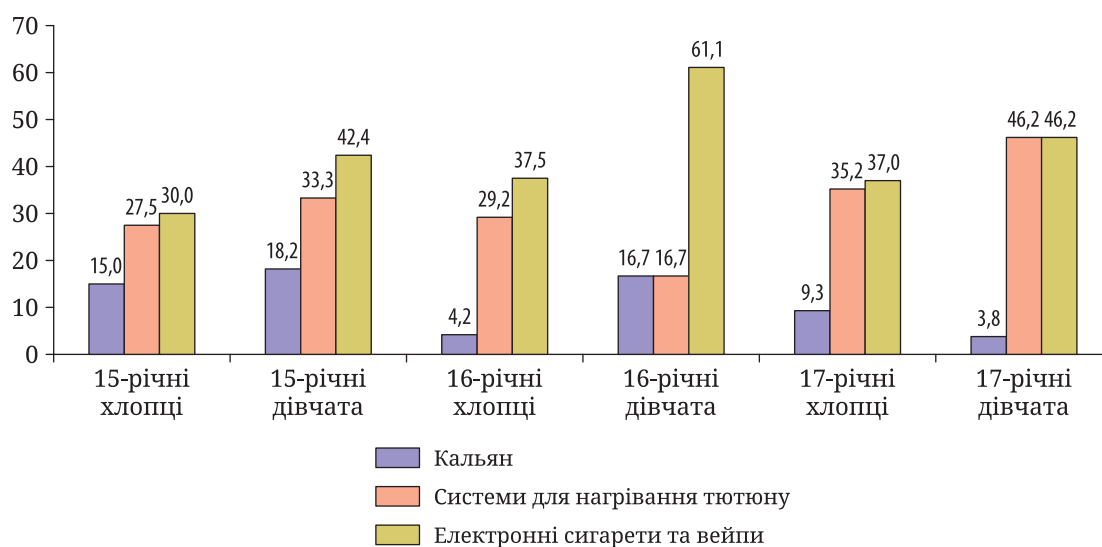

Рис. 4. Розподіл підлітків 15–17 років м. Києва за формами нових видів тютюнових та нікотиновмісних виробів, які вони використовують (%)

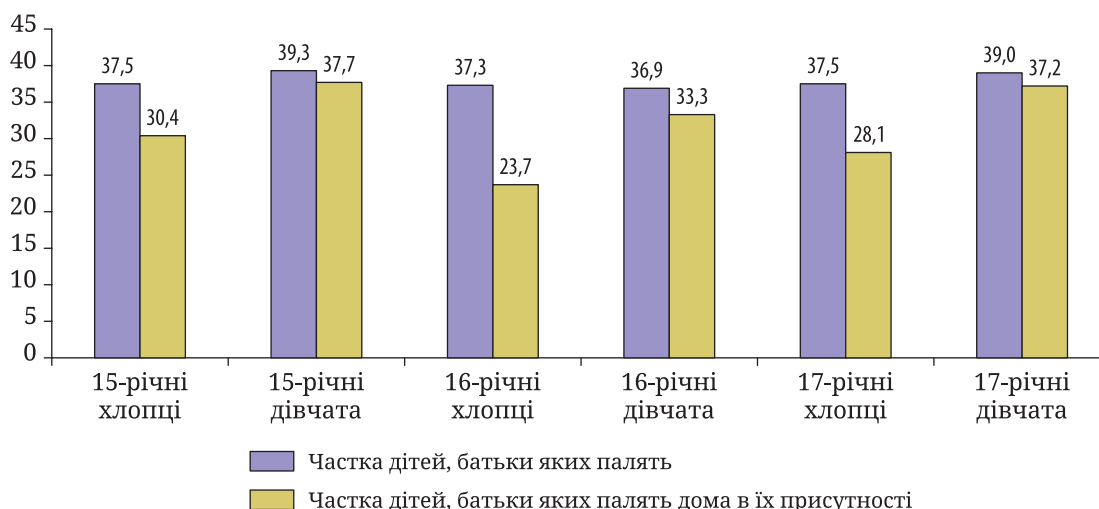

Рис. 5. Питома вага підлітків 15–17 років м. Києва, які піддаються пасивному палінню (%)

її світогляду та мотивації на здоровий спосіб життя.

Позитивним моментом в формуванні здоров'язберігаючої поведінки підлітків є високий рівень обізнаності школярів щодо шкідливості паління для здоров'я. Відсоток таких підлітків коливається від 96,9% 17-річних до 100,0% серед 15-річних. Сприятливою ознакою є те, що 75,9% теперішніх курців бажають припинити палити в майбутньому. Позитивним є зростання питомої ваги таких підлітків з віком (серед 15-річних — 65,8%, серед 17-річних — 71,3%).

ВИСНОВКИ

1. За результатами опитування підлітків 15–17 років міста Києва встановлено, що рівень поширеності тютюнопаління становить 29,3% (32,0% у групі хлопців та 26,7% у групі дівчат). Це є несприятливою прогностичною ознакою, з одного боку, з точки зору формування здоров'я дітей, а з іншого — підвищення частоти паління осіб працездатного віку на майбутнє.

2. Російська воєнна агресія проти України вплинула на зміни в поведінці підлітків щодо тютюнопаління. Відсоток респондентів, які пов'язують початок паління з агресією рф, в залежності від віку і статі коливається від 8,2% до 23,1%.

3. Встановлені негативні тенденції у поширеності тютюнопаління, а саме: 18,9% сучасних підлітків почали регулярно палити у віці 12–13 років.

4. На фоні зниження рівня поширеності паління сигарет промислового виробництва

серед київських підлітків спостерігається високий рівень поширеності паління нових видів тютюнових та нікотиновмісних виробів. Зокрема, їх вживають 83,6% 15-річних, 82,6% 16-річних та 88,8% 17-річних підлітків, що в середньому у 5,7 разів перевищує відсоток тих, які щоденно палять сигарети.

5. Кожен третій підліток зазнає впливу пасивного паління у власних домівках (в середньому 31,8%). При цьому спостерігається тенденція до того, що кількість дівчат, які страждають від пасивного паління, вища, ніж хлопців.

6. Виявлені наступні позитивні тенденції щодо формування здоров'язберігаючої поведінки: висока обізнаність підлітків щодо шкідливого впливу тютюну на організм (в середньому 95,3%) та бажання підлітків-курців кинути палити в майбутньому (75,9%).

ОБМЕЖЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження має просторове та демографічне обмеження — емпірична база була сформована на основі даних, зібраних у межах міста Києва серед підлітків 15–17 років. Це виключає можливість екстраполювати дані на все населення.

НАПРЯМИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Подальші дослідження слід спрямувати на порівняльну оцінку впливу систематичного тютюнопаління (3–4 роки) на рівень фізичного розвитку, функціонального стану дихальної і серцево-судинної системи, фізичної та розумової працездатності підлітків.

REFERENCES

1. **Platonova AH, Yatskovska NYa, Shkarban KS.** Poshyrenist vzhivannia tiutunovykh ta nikotynovykh vyrobiv naselenniam Ukrainy ta svitu (ohliad literatury) [Prevalence of tobacco and nicotine products consumption among the population of Ukraine and the world (literature review)]. *Environment and Health*. 2025;4(117):44–55. Ukrainian. doi: <https://doi.org/10.32402/dovkil2025.04.044>
2. World Health Organization. Tobacco use declines despite tobacco industry efforts to jeopardize progress. Geneva: WHO; 2024. Available from: <https://www.who.int/ru/news/item/16-01-2024-tobacco-use-declines-despite-tobacco-industry-efforts-to-jeopardize-progress>
3. **Bryazka D, Reitsma M, Abate Y, et al.** Forecasting the effects of smoking prevalence scenarios on years of life lost and life expectancy from 2022 to 2050: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2021. *The Lancet Public Health*. 2024;9(10):e729–44. doi: [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(24\)00166-X](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(24)00166-X)
4. **Soleimani F, Dobaradaran S, De-la-Torre GE, Schmidt TC, Saeedi R.** Content of toxic components of cigarette, cigarette smoke vs cigarette butts: a comprehensive systematic review. *Sci Total Environ*. 2022;813:152667. doi: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.152667>
5. Kyiv International Institute of Sociology. Use of tobacco and nicotine products: February–March 2025. Analytical report. Kyiv: KIIS, 2025.
6. **Kozii-Bredeliava S, Gutor TG.** Medyko-sotsialnyi portret kurtsia tiutunovykh vyrobiv dlia elektronnoho nahrivannia [Medico-social portrait of a smoker of tobacco products for electronic heating]. *Med. Sci. of Ukr*. 2023Dec.30;19(4):118–24. Ukrainian. doi: <https://doi.org/10.32345/2664-4738.4.2023.14>
7. UNICEF. Three years of full-scale war for Ukraine's children [Internet]. Geneva: UNICEF; 2025. Available from: <https://www.unicef.org/eca/stories/three-years-full-scale-war-ukraines-children>
8. **Polka NS, Yatskovska NYa, Hozak SV.** Poshyrenist tiutunopalinnia sered pidlitkiv Ukrainy [Dissemination of tobacco smoking among adolescents in Ukraine]. *Environment and Health*. 2008;1(44):69–73. Ukrainian. Available from: <https://dovkil-zdorov.kiev.ua/journal/uk/article/view/1180/2296>
9. World Health Organization Regional Office for Europe. Global Adult Tobacco Survey Ukraine 2017: Executive Summary [Internet]. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2017. Available from: <https://www.euro.who.int/en/countries/ukraine/publications/global-adult-tobacco-survey-ukraine-2017>
10. **Fang J, Xu J, Zhou X, Wang Z, Guo X, et al.** The impact of the COVID-19 pandemic on smoking in adolescents: a scoping review. *BMC Public Health*. 2025 Sep 29;25(1):3145. doi: <https://doi.org/10.1186/s12889-025-22456-2>
11. **Bakaloudi DR, Evripidou K, Siargkas A, Breda J, Chourdakis M.** Impact of COVID-19 lockdown on smoking and vaping: systematic review and meta-analysis. *Public Health*. 2023 May;218:160–72. doi: <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2023.02.007>
12. ESPAD Group. ESPAD Report 2024: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs. Luxembourg: Publications Office of the European Union; 2025. Available from: <https://www.espad.org/sites/default/files/espad-report-2024-TD0125014ENN.pdf>
13. **Bordun VA, Hutor TH.** Poshyrenist faktoriv ryzyku neinfektsiinykh zakhvoriuvan sered ditei 11–17 rokiv Lvivskoi oblasti v period voiennoho stanu [Prevalence of behavioral risk factors for noncommunicable diseases among 11–17-year-old children in Lviv region during martial law]. *Bulletin of Social Hygiene and Health Care Organization of Ukraine*. 2025;(4):10–7. Ukrainian. doi: <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2025.4.15891>
14. **Lisetska IS, Rozhko MM.** Poshyrenist shkidlyvoi zvychky palinnia sered osib pidlitkovoho ta yunatskoho viku [Prevalence of harmful smoking habit among teenagers and young adults]. *Modern Pediatrics. Ukraine*. 2021;5(117):41–6. Ukrainian. doi: <https://doi.org/10.15574/SP.2021.117.41>
15. Analitichnyi zvit za rezultatamy opytuvannia ukrainskykh pidlitkiv u 2022/2023 rokakh «Zdorovia ta poviedinkovi oriiientatsii uchnivskoi molodi» (HBSC) v mezhakh mizhnarodnoho proiektu VOOZ [Analytical report on the results of a survey of Ukrainian adolescents in 2022/2023 entitled 'Health and Behavioural Orientations of School-Age Children' as part of the WHO's international project 'Health Behaviour in School-Age Children' (HBSC)] [Health Behaviour in School-aged Children]. Kyiv: NGO Oleksandr Yaremenko Ukrainian Institute of Social Research; 2024. Ukrainian. Available from: https://knowledge.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/22_23_HBSC_study_UKR-2.pdf

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ

Дослідження виконані в рамках НДР «Порівняльна оцінка фізичного розвитку підлітків під час воєнної агресії та в довоєнний період», державний реєстраційний № 0123U104621.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

При написанні статті генеративний штучний інтелект не використовувався.

SOURCES OF FUNDING

The studies were carried out within the framework of the research «Comparative assessment of the physical development of adolescents during military aggression and in the pre-war period», State Registration No. 0123U104621.

CONFLICT OF INTEREST

The authors declare the absence of a conflict of interest.

APPLICATION OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE

No generative artificial intelligence was employed in the writing of this article.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ ТА ЇХ ВНЕСОК

ПЛАТОНОВА Аліна: концептуалізація, формальний аналіз, дослідження, методологія, написання — перегляд та редагування, адміністрування.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2783-9362>

ЯЦКОВСЬКА Наталія: концептуалізація, курація даних, дослідження, написання — оригінальний проєкт, написання — перегляд та редагування.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3812-9729>

e-mail: yanya191@gmail.com

ШКАРБАН Катерина: формальний аналіз, курація даних, дослідження.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3351-3008>

AUTHOR INFORMATION AND CONTRIBUTIONS

PLATONOVA Alina: conceptualization, formal analysis, research, methodology, writing — review and editing, administration.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2783-9362>

YATSKOVSKA Nataliia: conceptualization, data curation, research, writing — original draft, writing — review and editing.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3812-9729>

e-mail: yanya191@gmail.com

SHKARBAN Kateryna: formal analysis, data curation, research.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3351-3008>

Отримано: 25.05.2026

Прийнято до друку: 01.07.2026

Опубліковано: 15.07.2026

Received: 25.05.2026

Accepted: 01.07.2026

Published: 15.07.2026

